

ONA TILI VA ADABIYOT DARSLARIDA PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALARDAN UNUMLI FOYDALANISH

Buxoro viloyati Shofirkon tuman

5- maktab ona tili va adabiyot fani o'qituvchisi

G'afurova Sarvinoz Barotovna

Annotatsiya: ushbu maqolada ona tili va adabiyot darslarini samarali tashkil qilish usullari haqida bayon etilgan.

Kalit soʻzlar: zamonaviy taʼlim, pedagogik texnologiya, taʼlim-tarbiya, bilim, koʻnikma, malaka.

Yurtimizda zamonaviy taʼlim tizimida yosh avlodni yetuk inson boʻlib voyaga yetishi uchun barcha imkoniyatlarni yaratib berishni oʻz oldimizga maqsad qilib qoʻyganmiz. Jumladan, amalga oshirilayotgan barcha ishlarimiz asosida ana shu maqsad-muddao mujassam. Taʼlim-tarbiya sohasidagi islohotlarning izchil borayotganligini koʻrish mumkin. Farzandlarimizni sogʻlom va baquvvat, barkamol inson etib tarbiyalay olgan yurtdagina taraqqiyot, buyuklik boʻladi. Shu oʻrinda biz pedagoglar oldiga bugungi kunda, ayniqsa, ona tili va adabiyot fani oʻqituvchilari zimmasiga juda katta maʼsuliyat yuklandi. Ona tili fani darslariga yangi pedagogik texnologiyalarni olib kirish va uni taʼlim tizimi mazmuniga singdirish, tadbqiq etish, darsda yangi usullardan qoʻllash, noanʼanaviy darslarning ahamiyati, DTS talablarini bajarishga zamin yaratadi. Barchamizga maʼlumki, ona tili va adabiyot fani taʼlim tizimining poydevori boʻlib, oʻquvchilarning boshqa fanlarni oʻzlashtirishi unga bogʻliq boʻladi va ona tili oʻqituvchisi zimmasiga katta maʼsuliyat yuklaydi. Bugungi tezkor rivojlanayotgan zamonda ilm – fan, texnika ham shiddat bilan oʻsib bormoqda. Har bir sohada taraqqiyot ilgari qadam tashlamoqda. Xususan, ilm – fanda ham katta oʻzgarishlar, sezilarli yutuqlarga erishilmoqda. Har bir fanni yangi innovatsion pedagogik texnologiyalardan

foydalanib o`quvchilarga yetkazib berish bugungi kundagi ta`limning asosiy talablaridan biri hisoblanadi. Boshqa xorijiy tilni yaxshi o`rganmoqchi bo`lgan kishi avvalo, o`z ona tilini mukammal bilishi, e`zozlashi, qadrlashi lozim. Maktabda ona tili fanini o`qitishning ijtimoiy ahamiyati shundaki, bu fanni chuqur o`zlashtirgan o`quvchining nutqi rivojlanib, milliy madaniyati yuksaladi. Qalbida vatanparvarlik hissi jo`sh uradi. Bu yo`lda esa o`quvchilarga faqat ilm o`rgatish emas, balki ularning til malakasini oshirish ham dolzarb vazifadir. Ona tili fani darslarida yangi pedagogik texnologiyalardan foydalanib, elektron darsliklar asosida olib borish o`qituvchi uchun yaqin ko`makdosh vazifasini o`tashi mumkin. Chunki ona tili fanidagi ayrim mavzularni o`quvchilarga tushuntirish qiyinchilik tug`dirayotganini inobatga olish kerak. O`quvchilarning murakkab mavzularni o`zlashtirishida o`qituvchidan eshitgandan ko`ra AKT orqali ko`rib tushungani o`qituvchining o`ziga ham yordam beradi. O`quvchining yozma nutqiy ko`nikmalarini hosil qilishda nafaqat grammatik bilimlar, balki sara bilimlarni egallashi zarur. Chunki o`quvchilar grammatik bilimlar yordamida to`g`ri jumlar tuzishni o`rgansa, nutqiy bilimlar orqali so`zlarni tanlash, so`zlarni o`z joyida ma`lum ifoda vositalari sifatida qo`llab, mazmunini maqsadga muvofiq ifodalashga o`rganadilar. Ona tili va adabiyot darslarida har bir mavzuni axborot kommunikatsiya va ilg`or pedagogik texnologiya usullaridan foydalanib o`tish katta ahamiyatga ega. Davlat ta`lim standartlarida o`quvchilarning kommunikativ savodxonligini oshirish bosh maqsad qilib belgilangan. Buning uchun dars jarayonida elektron darslik, qo`llanma, dars ishlanma, o`quv film, videodarslar, slydlar va ko`rgazmali materiallar bo`lishi lozim. Dars jarayonida faqat o`tilayotgan mavzuga oid materiallardan – elektron dars ishlanmasi, multimediali vositalar yoki videofilm, o`quv filmlari, didaktik materiallardan foydalanish ta`lim sifati hamda samaradorligini ta`minlaydi. O`quvchi darsni ma`ruza shaklida eshitishdan ko`ra, slydlar orqali ko`rib, ba`zi mashqlarni bevosita kompyuterda bajarsa, o`zlashtirishi osonlashadi. Hozirgi kun ta`limining asosiy maqsadlaridan biri dars jarayonida o`quvchilarni faollashtirish orqali ularga bilim olish yo`llarini o`rgatish, ta`lim jarayonida ilg`or pedagogik

texnologiya usullarini samarali qo'llashdan iborat. Ona tili darslarida ta'limning interfaol usullaridan foydalanish o'quvchilarda mantiqiy, mustaqil fikrlash ko'nikmalarini shakllantirib, guruhlarda va hamkorlikda ishlashga o'rgatadi. Dars jarayonida ta'limiy o'yinlarni samarali qo'llash orqali o'quvchilarda tezkorlik, topqirlik, sezgirlik, bilim olishga va fanga bo'lgan qiziqishlari yanada oshadi. Shuni alohida ta'kidlash joizki, bolalar ko'proq eshitganidan ko'ra, ko'rganiga ishonishadi. Demak, biz o'qituvchilarning vazifamiz faqat aytib o'tish yoki ta'kidlash emas, balki aytganlarimizni ko'rsatib ham berishimiz lozim. O'z tajribamdan kelib chiqib, ona tili va adabiyot darslarida quyidagi interfaol usullardan foydalanishni tavsiya etaman: —Taqdimotl usuli. Ushbu usulda ma'lum bir mavzu yoki bo'limlar yakunida o'tkaziladigan takrorlash darslarini tashkil qilish mumkin. Bunda o'quvchilar yakka tartibda, juftlikda yoki guruhlarda ishlab, berilgan mavzu bo'yicha mustaqil izlanib, materiallar to'playdi, ularni saralaydi, asosiylarini tanlab olib taqdimot qiladi. Masalan —Alisher Navoiy hayoti va ijodil mavzusida taqdimot darsi o'tkazilganda o'quvchilarni avvaldan guruhlariga bo'lib, quyidagi yo'nalishlar bo'yicha taqdimot qilish topshiriladi: 1-guruh. Alisher Navoiy hayoti va faoliyatini xronologik jadval asosida tushuntiring. 2-guruh. Alisher Navoiy ijodini —Klasterl usuli asosida tushuntiring. 3-guruh. Alisher Navoiy lirikasini —Kungaboqarl usuli asosida tushuntiring. 4-guruh. Alisher Navoiyning —Xamsall asarini konseptual jadval asosida tushuntiring. Har bir guruh berilgan yo'nalishlar bo'yicha darslik va qo'shimcha adabiyotlardan foydalanib ma'lumot to'playdilar va slayd yoki chizmalar orqali taqdimot qiladilar. Ona tili va adabiyot darslarida —Ha... yo'ql, —Ta'rif egasini topl, —Men kimman?l, —Dominol kabi didaktik o'yinlardan foydalanish mumkin. O'yin vaqtida o'quvchilar o'zini erkin tutadi, bilimni namoyon etgisi keladi. Natijada o'quvchida ishonch, qat'iyat paydo IJODKOR bo'ladi. Munozaraga kirishishni o'rganadi. Fikrini asoslashga odatlanadi. Bunda o'quvchilarning yoshi, bilim darajasi inobatga olinishi lozim. Mohiyat bosqichida har bir guruh o'z rejasini izohlab beradi. Bu usulni qo'llash uchun oldindan o'quvchilarga yangi mavzu yuzasidan tayyorlanib kelish topshirig'i beriladi. Bu usul

orqali o`quvchilarda izlanuvchanlik, yangi mavzuni o`rganish uchun qiziquvchanlik sifatleri shakllantiriladi. —Mazmun va mohiyatli usulini qo`llashdan kutiladigan natija: - O`quvchilarning tashabbuskorligi ortadi; - O`quvchilar mavzu yuzasidan keng ko`lamli tushuncha va ma`lumotlarga ega bo`ladi; - Darsda har bir o`quvchining ishtiroki ta`minlanadi; -Yangi mavzuga o`quvchilar oldindan tayyorlanib, ma`lumotlar yig`ishga intiladi. Xulosa qilib aytganda, zamonaviy pedagogik texnologiyalar asosida tashkil etilgan dars o`quvchilarning fanga bo`lgan qiziqishini orttiradi, ularni mustaqil bilim olishga undaydi va dars samaradorligini oshiradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO`YXATI:

1. A. G`afurov. Ona tili o`qitish prinsplari va metodlari. T. O`qituvchi. 1992
2. Mengliyev B. Xoliyorov O'. O`zbek tilidan universal qo`llanma. T- 2013